

HERBOREN

Leesexemplaar

MAJD KHALIFEH

HERBOREN

Hier komt een nieuwe Belg

Van Halewyck

Inhoud

Vooraf: Gelukzoeker	7
Het licht zien	9
Hulpeloosheid	41
Leren stappen (met vallen en opstaan)	51
Leren praten en vrienden maken	69
Puberen, een emotionele rollercoaster	91
Meerderjarig	107
Volwassen	147
Belgisch burger	157
Epiloog	199

Je moet eerst de spelregels leren. En dan moet je ervoor
zorgen dat je beter speelt dan de anderen.

Albert Einstein

Leesexemplaar

✿ Vooraf ✿ Gelukzoeker

‘Waarom veroordelen dé moslims de terreur niet?’ ‘Ze willen zich niet aanpassen.’ ‘Onze waarden zijn superieur.’ Soms word ik moedeloos van dit soort uitspraken. Alsof onzekerheid en angst onvermijdelijk moeten uitmonden in vooroordelen. Voor alle duidelijkheid, die vooroordelen leven ook aan de ‘andere’ kant. In deze tijd hopen sommigen, misschien wel terecht, dat ze verkiezingen kunnen winnen door te polariseren.

In mijn werk probeer ik een zo helder mogelijk licht te laten schijnen op mistoestanden en terreur in naam van een religie. Maar tegelijk wil ik de ‘andere’ tonen als de mens die hij is. Want propaganda en ontsporingen in de geschiedenis begonnen altijd met het ontmenselijken van die andere. De vluchtelingencrisis heeft de kloof echter alleen maar dieper gemaakt. Mensen op de vlucht voor oorlog en armoede, terroristen, ze worden op één hoop gegooid. Het worden gelukzoekers. Het woord klinkt bijna als een scheldwoord. Maar voor sommigen is het een geuzennaam. Daar begint voor mij het verhaal van Majd.

Plots stond een jonge Arabier aan mijn bureau op de vrt. Wie was hij en wat wilde hij? ‘Mijn naam is Majd, ik ben staatloos en wil mijn wortels opzoeken’, was zijn boodschap. Majd was/is Palestijn, maar zonder staatsburgerschap, geboren als vluchteling. Hij wilde

terugkeren naar waar zijn familie vandaan kwam, in het huidige Israël en in Palestijns gebied. Al een kwarteeuw probeer ik het Israëliisch-Palestijnse conflict te begrijpen en door te vertellen. In mijn hoofd gingen dan ook onmiddellijk alarmbellen af. Kon deze Majd onder mijn naam zijn verhaal vertellen in een reportage voor mijn magazine op Canvas? Kon ik verwachten dat zijn verhaal goed genoeg en vooral fair zou zijn? Want geen enkel conflict wordt zo met het vergrootglas gevolgd als dit, en tientallen lobbygroepen maken er hun levenswerk van om zowat elke nieuwsflard hierover in hun kraam te laten passen of neer te sabelen. Ik besloot om even naïef te worden als de jonge Majd die voor mijn neus stond. Ik heb er nog geen seconde spijt van gehad.

Majd vroeg en kreeg de toestemming en de nodige vergunningen om terug te keren, en met de hulp van enkele ‘Vlaamse’ ambitieuze jongelui heeft hij zijn reportage gefilmd. Ze heette *Stateless* en was ontwapenend, speels en informatief, nooit bitter. Wie durft te beweren dat Arabieren – of bedoelen ze moslims? – geen humor hebben, moet dringend deze documentaire bekijken.

Majd heeft zijn plaats in de intussen lange rij van jonge, bevoegen reportagemakers die een kans gekregen en gegrepen hebben. Ik noem ze graag de Nomaden, ze zijn met tientallen intussen. Mensen van bij ons, maar ook nieuwkomers en dus ook een staatloze. Majd is Belg geworden, maar is ook steeds moslim gebleven. En Arabier, Palestijn, kortom zichzelf, iemand met vele identiteiten, net zoals de meesten van ons. Hij heeft documentaires gemaakt en heeft een onderkomen op onze VRT-nieuwsdienst gevonden. Majd past niet in ons clichébeeld. Maar zo zijn er veel. Majd is ambitieus én een gelukzoeker. Ik ben blij en trots dat hij dat geluk toen even bij mijn redactie heeft gezocht.

*Rudi Vranckx,
juni 2017*

Het licht zien

Ik doe mijn ogen open.

Totaal gedesoriënteerd zoek ik naar herkenningspunten om me heen. Ik lig in een bed. Een comfortabel bed. In een kraaknette, moderne kamer. Het besef sijpelt binnen, even duidelijk als daarnet, toen de deur van deze studio openzwaaide: ik ben in het Westen. De minimalistische inrichting – geen stoel, kast of kussen te veel – en die sobere, maar duidelijk doordachte kleuren ... Het contrast met thuis kan niet groter zijn. Geen familie of burens die voortdurend binnenvallen, het huis in rep en roer zetten en het onsamenhangende interieur zo alleen maar extra in de verf zetten. Het is amper te geloven, maar ik ben echt in het Westen. In *Beljika*.

Een gevoel van immense rust overspoelt me. Mentaal én fysiek. Hoe lang heb ik geslapen? Enkele uren, maar het lijken wel dagen. Dit moet het beste dutje zijn geweest uit mijn hele leven. Ik kom uit bed en stap naar het raam, benieuwd hoe de nieuwe buitenwereld eruitziet. Ik heb geen idee wat ik kan verwachten. Toen de taxichauffeur me van de luchthaven naar Antwerpen bracht, was ik te uitgeput om de omgeving bewust in me op te nemen.

Ik open de gordijnen en word overweldigd door een sprookjesachtig decor. De hele stad ligt onder een helder wit tapijt. Straten, daken, auto's lijken te slapen onder een deken van ongerepte, verse sneeuw. Weinig beweging – tussen kerst en Nieuwjaar valt het

leven hier blijkbaar wat stil. Opnieuw die sereniteit, die orde. Van achter het raam van de studio kijk ik de vrijheid tegemoet en kan een brede glimlach niet onderdrukken. Bevrijd, ja, zo voel ik me. Herboren.

* * *

Mijn eerste, officiële geboorteplaats is Dubai, een van de grootste steden van de Verenigde Arabische Emiraten. Dubai is nu synoniem voor eindeloze rijkdom en patserige luxe, maar halfweg de jaren tachtig bestonden de meeste andere Golfstaten nog grotendeels uit zand en kwamen de grote bouwprojecten pas op gang. De woestijn maakte in ijtempo plaats voor steden vol wolkenkrabbers. Het waren hoogdagen voor ingenieurs, en mijn vader was een van hen. Samen met mijn twee broers en mijn zus ben ik dus opgegroeid in een vrij welstellend middenklassegezin.

Toch waren mijn ouders geen staatsburgers van de Emiraten. Zij zijn allebei geboren in de Syrische hoofdstad Damascus, als kinderen van Palestijnse vluchtelingen. Mijn grootouders aan beide kanten leidden nochtans een mooi leven in de buurt van Haifa. Een van mijn grootvaders was er zelfs de uitbater van een succesvolle bioscoop. Maar toen beslisten de Verenigde Naties in 1948 om Palestina op te splitsen, in een Joodse en een Arabische staat. Haifa bevond zich toevallig in het Joodse deel – Israël dus – waardoor mijn grootouders, net als duizenden Arabische lotgenoten, hun hele hebben en houden moesten achterlaten en op de vlucht sloegen naar de buurlanden. In hun geval Syrië dus.

Mijn vader en moeder leerden elkaar kennen in Damascus, verhuisden eind jaren zeventig naar Dubai en bouwden er een leven op. En tegelijk ook niet, want als kinderen van Palestijnse vluchtelingen hadden zij het statuut van ‘staatloze’ geërfd. Noch in Syrië, noch in de Emiraten maakten ze kans op een nieuwe nationaliteit. Met die maatregel, die stamt uit de jaren vijftig en zestig, wilden de

Arabische landen het recht op terugkeer van de Palestijnen in stand houden en Israël onder druk zetten om de vluchtelingen ooit, op een dag, weer onderdak te bieden ... Maar meer dan een halve eeuw later lijkt dat nog steeds een verre droom. De paar honderdduizenden Palestijnen 'in ballingschap' zijn er intussen meer dan zes miljoen geworden – dat is de totale bevolking van Vlaanderen – en hebben nog steeds geen officiële nationaliteit. In de Golfstaten, zoals de Emiraten, is een naturalisatie nog een grotere utopie dan in andere Arabische landen. Zelfs van een permanente verblijfsvergunning kan geen sprake zijn. Wie niet afstamt van de oorspronkelijke bewoners moet elk jaar zijn vergunning verlengen. Of je er nu twee, tien of dertig jaar woont.

Als kind stond ik daar natuurlijk amper bij stil. Bovendien moest mijn vader voor zijn werk vaak reizen, waardoor ik tijdens mijn lagereschooltijd ook even in Tunesië en Libië heb gewoond. Maar toen zijn mijn ouders gescheiden. En niet op de meest vriendschappelijke manier, om het zacht uit te drukken. Ik keerde met mijn moeder terug naar Syrië, naar Damascus, het begin van een heel verwarrende en rusteloze periode. Zoals het de gewoonte is in de Arabische wereld, bemoeiden de beide families zich met de situatie. Iedereen kon en mocht zijn zegje doen, waardoor ik de speelbal werd in een regelrechte oorlog. Beide partijen schilderden de tegenpartij af als de baarlijke duivel en wilden mij voor hen winnen. Ikzelf wilde gewoon naar school gaan en vriendjes maken om mee te spelen. Maar dat was niet eenvoudig, want uiteindelijk – ik moet een jaar of tien geweest zijn – moest ik toch mijn vader volgen, naar Jordanië. Een paar jaar later, toen hij hertrouwd was, verhuisden we naar Koeweit. Intussen kwam ik steeds meer op voor mezelf, waardoor ik op gespannen voet leefde met mijn stiefmoeder. Na een ultieme ruzie besliste ik terug te keren naar Damascus, waar ik afwisselend bij mijn grootouders aan moeders- en vaderskant verbleef. Mijn moeder, die daar nog steeds woonde, zag ik af en toe. Mijn vader bleef de wereld rondreizen voor zijn werk en

werd gaandeweg meer een verre vriend dan een vaderfiguur. Eindelijk kwam er een einde aan die hectische jaren, eindelijk kon ik in alle rust mijn eigen leven opbouwen en over mijn toekomst nadenken. Dacht ik.

Damascus, 2000

‘Tot morgen’, zegt mijn baas.

‘Tot morgen’, lieg ik. Ik kom morgen niet terug. Geen sprake van. De hele dag lang hebben chagrijnige vrouwen de deur half geopend om ze vervolgens onbeschoft weer dicht te slaan. In de hele wijk waren er maar een stuk of vijf die zo stom waren geweest om een aantal van mijn cosmetische namaakproducten te kopen. Ik ben stikkapot, compleet gekraakt. Maar wel honderd Syrische pond rijker. Gelukkig betaalt mijn baas me per dag!

En nu naar de bioscoop – niet die ene waar ze alleen slechte B-films tonen, maar die met de internationale kaskrakers. *The Beach* met Leonardo DiCaprio, dát wordt de allereerste film die ik in de bioscoop ga bekijken. Met mijn eigen zuurverdiende centen dan nog. Want nu ik zestien ben, stoppen mijn ouders me geen zakgeld meer toe. En mijn grootvader vindt films maar niks, dus op meer dan kost en inwoon hoef ik niet te rekenen. Voortaan moet ik mijn eigen boontjes doppen.

Wat. Een. Film.

Ik heb overduidelijk een gecensureerde versie voorgeschoteld gekregen – wanneer de sappen begonnen te stromen, startte plots een totaal andere scène. Maar dat kon me niets schelen. Ik was toen allang weggeblazen door de ongelooflijke schoonheid van dat eiland. Dat zo’n mooie plek écht bestaat op deze wereld, zonder dat er special effects aan te pas moeten komen, dat is toch ongelooflijk?

Ik kijk om me heen, naar de opgestapelde lelijkheid van de volgebouwde stad en de totale wanorde in de straten rond de cinema. En dan is er nog dat eeuwige getoeter van auto's die in het helse verkeer de wet van de sterkste (of de assertiefste) opleggen of ondergaan. Wat een contrast met *The Beach*. Alsof ik net een enorme injectie verbeeldingskracht heb gekregen. Dezelfde soort die mij al vervulde toen ik zes of zeven was. Voor we schoteltelevisie hadden en ik slechts de keuze had tussen een tweetal lokale zenders, zat ik vanaf vier uur in de namiddag al aan de buis gekluisterd. Nadat een lector een fragment uit de Koran had voorgelezen, begonnen de kinderprogramma's. Tientallen tekenfilms heb ik gezien, met verhalen die zich stuk voor stuk afspeelden in het Westen. Prachtige decors, met veel groen, en bergen, en rivieren, en bossen. Intussen weet ik wel dat veel van die tekenfilms in Japan zijn gemaakt, maar ze bleken wel realistisch te zijn. Want toen ik ouder werd en de schoteltelevisie zijn intrede maakte, kon ik naar allerlei andere programma's kijken. Reportages en documentaires over de saaiste onderwerpen, ik herinner me er een over landbouw op het Duitse platteland. De inhoud kon me gestolen worden, ik was gebiologeerd door wat ik te zien kreeg. Weidse groene grasvlaktes met grazende koeien! Mooie, stevige huizen met schuine daken! Alles wat ik in die tekenfilms had gezien, bleek geen fantasie, maar écht.

Toen al koesterde ik diep vanbinnen de droom om die andere, mooiere wereld te gaan verkennen. En die droom heb ik nog steeds. Sterker nog, hoe ouder ik word, hoe meer ik door die andere wereld word aangetrokken, en hoe minder ik me verwant voel met de wereld om me heen. Is dit wel de plek waar ik thuishoor? O, wat verfoei ik de drukkende hitte hier. Om nog te zwijgen van de Emiraten of Koeweit. En in Damascus, net zoals in Tunesië, komt daar nog de chaos bij, het vuilnis op de straten, de algehele rusteloosheid.

Het voelt aan alsof ik hier onmogelijk kan gedijen. Ik hunker naar een meer ontwikkelde plek, met een aangename klimaat, waar het landschap en de huizen minder eentonig zijn, waar de mensen veel vrijer zijn en minder hard met elkaar omgaan, zowel de volwassenen tegenover de kinderen als de mannen en de vrouwen onderling.

Wat zou me hier kunnen houden? Vrienden? Die heb ik wel, maar ik heb nergens lang genoeg gewoond om emotioneel aan hen gehecht te zijn.

Vaderlandsliefde? Ik ben mijn hele leven een Palestijn gebleven. Ik heb geen nationaliteit, hoe kan ik dan patriottisch zijn? De 'tijdelijke verblijfsvergunning' die je als 'Palestijn in Syrië' krijgt, mag in de praktijk dan wel een permanente vergunning zijn, ik heb me altijd een buitenbeentje gevoeld, niet eens een 'tijdelijke' Syriër. Want telkens als ze op school onze namen afroepen, hoor ik mijn klasgenoten trots hun nationaliteit vermelden: 'Syriër!' Bijna altijd en overal ben ik de enige Palestijn. De enige buitenlander, maar dan een zonder land.

Welke toekomst heb ik hier? Op school doe ik het heel goed. Onlangs vond ik een rapport terug van de lagere school: 'Majd is een brave leerling', stond er. 'Hij werkt gestructureerd, is sociaal, werkt graag samen, heeft lef, is slim en actief, en doet flink zijn huiswerk.' Ik herinner me ook dat ik tijdens een ochtendformatie op school, na het groeten van de vlag, naar voren moest komen. 'Majd heeft het maximum gehaald op zijn examens', riep de leraar af. Ik had geen enkele fout gemaakt, voor geen enkel vak. Ook nu nog haal ik uitstekende resultaten op school, zeker voor wiskunde en wetenschappen.

Maar wat koop ik daarmee? Ja, ik heb als Palestijn nagenoeg dezelfde rechten als de Syriërs. Ik mag zelfs gaan studeren aan de universiteit. Maar ik heb ook dezelfde plichten als de Syriërs, en dat betekent dat ik over minder dan twee jaar word opgeroepen voor mijn militaire dienstplicht. Het ultieme schrikbeeld! Het leger van Assad is niet alleen slecht uitgerust, het is ook zo corrupt als de pest. De generaals verrijken zich schaamteloos en wonen in grote villa's, met drie chique auto's voor de deur. Als soldaat word je niet betaald en ben je overgeleverd aan totale willekeur. In het beste geval word je chauffeur van de familie van de generaal, of 'mag' je voortdurend de schoenen poetsen van je superieuren. Maar de meesten hebben minder geluk. De tranen wellen nog elke keer in mijn ogen op als ik terugdenk aan die keer toen mijn oom naar huis mocht komen na een eerste trainingskamp van twee maanden. Hij was heel hard vermagerd en zijn haar was afgeschoren. Hij vertelde hoe hij onophoudelijk was gepest, vernederd, zelfs gemarteld. Samen met enkele kompanen moest hij in een vat vol stront gaan zitten. Een andere keer werd hij verplicht een gekookt ei op te eten, met schaal en al. Niet eens omdat hij Palestijn was, hij had gewoon pech dat hij in de verkeerde divisie was terechtgekomen. Plots begon hij onbedaarlijk te huilen. Mijn oom was als een grote broer voor mij. Om hem zo gebroken te zien, maakte op mij, als kind, een onuitwisbare indruk.

Ik was nog te jong om alles te begrijpen, maar ik had al door dat het leger een vreselijke plek moest zijn. Intussen weet ik dat er duizenden mannen zijn zoals mijn oom. Tweeënhalf jaar lang zetten ze hun leven op 'pauze', waarna ze stuk voor stuk ontwricht terugkomen. Ontdaan van hun menselijke waardigheid en zonder één rooie cent moeten ze een leven zien op te bouwen. Op het regime van Assad hoeven ze dan niet meer te rekenen. Het leger perst hen uit en spuugt hen dan uit.

Het vooruitzicht van de legerdienst verlamt me. Ik vrees niet alleen voor mijn fysieke en psychologische gezondheid, ik ben vooral bang dat mijn toekomst stukgeslagen wordt voor ze goed en wel begonnen is. Al denk ik dat dit land me sowieso geen toekomst te bieden heeft, met of zonder militaire dienstplicht.

Al bij al geniet je als inwoner van Syrië best wel wat vrijheid, tenminste in de privésfeer. Als kind of als jonge tiener heb ik nooit het gevoel gehad dat ik iets tekortkwam. Akkoord, anders dan in Dubai kon ik in Damascus geen Coca-Cola of Fanta drinken, en Twix of Snickers waren hier ook niet te vinden. Maar met het ouder worden beseft ik steeds beter hoeveel invloed het regime op het dagelijkse leven heeft. Wie iets wil ondernemen, moet voortdurend opboksen tegen het staatsapparaat. Kopstukken van de elite trekken alle prestigieuze openbare en privéprojecten naar zich toe. En zodra je je met politiek inlaat, worden de tentakels van het regime tastbaar, als in een soort subtiele dictatuur, gebaseerd op ongelijkheid. Die ene buurman kon ik maar beter met rust laten, 'want hij behoort tot de alawitische elite van het leger en is gewapend'. Ook de meeste agenten van de geheime dienst *Mukhabarat* zijn alawieten – de sjiitische minderheid in het grotendeels soennitische Syrië. Op de bus zag ik ooit zo'n geheim agent opstappen – ze zijn gemakkelijk te herkennen aan hun typische zwarte leren jas en het pistool dat ze ostentatief in hun broek hebben zitten. De ergernis en frustratie was van de gezich-

ten van de andere passagiers af te lezen, maar niemand durfde iets te zeggen. En omgekeerd voelde ik het misprijzen van de alawiet voor zijn medereizigers. Voortdurend hoor ik hoe mensen administratief zijn aangehouden, zonder enige vorm van rechtsbijstand. Aan duizend-en-één dingen merk ik dat het leven in Syrië niet eerlijk en veilig verloopt. En de legerdienst is daar het beste – of beter: het vreselijkste – voorbeeld van.

Twee dromen koester ik, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ten eerste: een nationaliteit bemachtigen in een land waar ik innerlijke rust kan vinden, een stabiel leven kan opbouwen en mijn tweede droom kan realiseren: een diploma behalen. Pas wanneer ik een officiële nationaliteit heb, kan ik mijn horizon letterlijk en figuurlijk verbreden door te studeren en te reizen. Zonder nationaliteit blijf ik ter plaatse trappelen.

Leonardo DiCaprio heeft me wakker geschud. Het wordt stilaan tijd om voor mijn dromen te gaan en mijn heil te zoeken in een andere, onbekende wereld.

* * *

Zuid-Syrië, eind 2001

‘Welkom bij de grenscontrole van Naseeb’, lees ik op een blauw bord aan de kant van de weg. Het is zover. Ik sta aan de Syrisch-Jordaanse grens. Nooit eerder is de zon zo snel ondergegaan. Onder een gigantische foto van president Bashar al-Assad en zijn twee jaar geleden overleden vader Hafiz zie ik een deur naar de paspoortcontrole.

Nu moet ik koelbloedig blijven en goed nadenken. Het is hoe dan ook een heikele onderneming, maar helemaal onvoorbereid ben ik niet. Sowiezo moet ik over land het buitenland zien te

bereiken. Op de luchthavens laten ze een zeventienjarige, vlak voor zijn legerdienst, niet zomaar op reis vertrekken. Mijn oom heeft dat indertijd ook geprobeerd ... Dan heeft mijn pa meer geluk gehad. Die kon zijn dienstplicht ontlopen door naar het buitenland te vluchten, maar mag daardoor tot zijn vijftigste het land niet meer in. Zodra hij voet op Syrische bodem zet, wordt hij gearresteerd.

Jordanië is het enige land dat in aanmerking komt als eerste tussenstop richting Westen. Eens te meer ben ik erachter gekomen dat je als Palestijn in de meeste landen weinig rechten hebt en in sommige landen helemaal geen. In buurland Libanon mag ik als Palestijn het land niet in, laat staan studeren. Idem voor Saoedi-Arabië. In Jordanië moet je wel de toelating hebben van de geheime diensten, maar het valse Nigeriaanse paspoort dat kennissen van mijn vader voor me hebben gefikst, moet deuren voor me openen.

‘Majd Khalifeh, Nigeriaan.’ Niet bepaald geloofwaardig, maar ik ga aan de grenspolitie vertellen dat ik daar ben opgegroeid omdat mijn pa daar heeft gewerkt. Met een beetje geluk slikken ze mijn verhaal en laten ze me binnen in Jordanië.

Eén probleem: om Syrië te kunnen verlaten moet ik dat land eerst zijn binnengekomen. En op mijn valse Nigeriaanse paspoort ontbreekt een Syrische stempel. Er zit niets anders op dan bij de dubbele grensovergang te doen alsof ik vanuit Jordanië eerst Syrië binnenkom, een Syrische stempel te krijgen, en meteen daarna de omgekeerde beweging te maken. Een enorme gok, maar ik heb geen alternatief. Ik ben bijna achttien, het is nu of nooit. En wie weet kom ik er dankzij mijn Nigeriaanse paspoort van af met een boete.

Ik haal diep adem en stap naar de controlepost. Op hoop van zegen.

Hoe kon ik zo naïef zijn? Hoe kon ik ook maar even geloven dat ons plan waterdicht was? Jeugdige overmoed? Of beter: onbezonnenheid?

Hier zit ik dan. In een halfopen pick-up van het Syrische leger. Rechts en links van mij een soldaat, streng voor zich uitkijkend, allebei met een indrukwekkende kalasjnikov in de hand. Zeventien jaar, met een verdacht paspoort: wat had ik dan verwacht? Dit is een nachtmerrie. Een week geleden was ik in de beklemmende kelder van een klerenfabriek nog lappen stof in stukken aan het knippen; 2000 Syrische pond per maand kreeg ik daarvoor, genoeg om elke dag wat eten en busritjes te kopen. Het was een hondenjob, waar ik in vier maanden tijd geen greintje respect voor heb gekregen van mijn baas. Alles was beter dan dat. Dacht ik. Nu weet ik beter. Dít is de laatste plek ter wereld waar ik wil zijn. Wat staat me te wachten? In het beste geval moet ik toch nog mijn legerdienst doen. In het beste geval.

We komen aan in Daraa, bij de grootste gevangenis van Zuid-Syrië.

‘Morgenochtend brengen we je naar Damascus’, krijg ik te horen. ‘Daar zal het Bureau voor Migratie je zaak behandelen.’

Morgen? En wat gebeurt er in de tussentijd met mij? Een soldaat brengt me naar een grote cel vol stapelbedden en sluit de deur achter me. In het halfduister zie ik alleen enkele schimmen – de meeste gevangenen lijken te slapen. Sommigen hebben het onderste deel van een stapelbed als een soort leefkamer ingericht, inclusief wandtapijt. Zij liggen hier duidelijk niet sinds gisteren. Maar hoe lang dan wel? Een jaar? Vijf jaar? Twintig jaar? Dit is geen tussenverblijf voor opgepakte vluchtelingen, maar een échte gevangenis, met échte criminelen. Moordenaars, verkrachters, gangsters. En ik, een onschuldige jongen van zeventien jaar, wiens enige misdaad het is om te dromen van een betere toekomst. Ik probeer geen geluid te maken, dit zijn niet het soort mensen die ik

wil irriteren. Plots gaat een van de schimmen toch rechtop zitten. Enkele seconden lang besterf ik het van de angst. Maar hij doet niks. Zegt niks. Opgelucht zak ik neer op de grond. Deze cel zit overvol, er zit niks anders op dan op de harde vloer te slapen. Of tenminste te proberen ...

Wanneer ik mijn ogen open, voel ik meteen de priemende blikken van mijn celgenoten. Ze willen weten hoe ik hier beland ben, we raken aan de praat. Het dreigende gevoel van de avond voordien ebt verbazend snel weg. Hoe gevaarlijk deze mannen ook zijn, onmiddellijk voel ik dat dit stuk voor stuk mensen zijn, individuen met een karakter, met een gevoel voor humor ook. Sommigen lijken me oprecht vriendelijk. Maar dan komen ze me halen. Zonder ontbijt word ik weer naar een jeep geleid. Onderweg zie ik gevangenen op automatische piloot de gang schrobben, ze lijken hier al eeuwen te zitten. Een enorme opluchting maakt zich van me meester. Deze stap heb ik al overleefd. Als we voor de middag in het Bureau voor Migratie aankomen, krijg ik vandaag misschien toch nog alles geregeld. Ik heb het grote geluk dat de man van mijn tante goede contacten onderhoudt met een aantal generaals – hij is de nummer één onder de autobekleders in Damascus en renoveert de auto's van heel wat legerkopstukken. Stel je voor. Dan ben ik vanavond al het land uit! Ik moet positief blijven. Het komt goed. Hoe dan ook.

* * *

Damascus, Bureau voor Migratie

Na twee uur rijden komen we aan bij een gebouw op een rondpunt, niet zo ver van het centrum van Damascus: het Bureau voor Migratie. We zijn te laat, blijkbaar. Vandaag worden geen nieuwe dossiers meer behandeld. Opnieuw word ik weggeleid, dit keer